

Välkommen

Symptom

Orsaker

Psykiskt?

Fel diagnos?

Behandling

Kontakt

Berättelser

Broschyrer

Whole lotta shakin' goin' on...

Medicinskt oförklarade ryckningar och medvetandepåverkan

Michael Mazya, ST-läkare
Neurologiska Kliniken
Karolinska Sjukhuset, Solna
michael.mazya@karolinska.se

MAY 27, 1922]

THE DIAGNOSI

An Address
ON
THE DIAGNOSIS OF HYSTERIA.*
BY
HENRY HEAD, M.D., F.R.S.,
CONSULTING PHYSICIAN, LONDON HOSPITAL.

**”No one is a greater failure than
the medical officer who wishes
all hysterics could be shot at dawn.”**

Sir Henry Head, M.D.

British Medical Journal, 1922

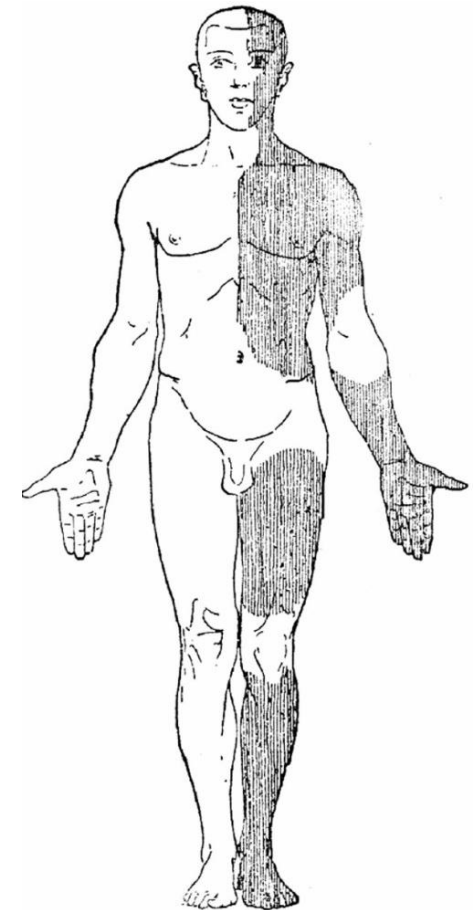

www.funktionellasymptom.se

Gratis svensk portal om funktionella
neurologiska symptom

För patienter, anhöriga, vården

>68 000 besök på 2 år

www.funktionellasymptom.se

- Brittisk förlaga på www.neurosymptoms.org
- Information sammanställd av Dr Jon Stone
Consultant Neurologist, Honorary Senior Lecturer
> 40 artiklar på området i Brain, BMJ, Neurology
- Översatt och anpassad till svenska förhållanden
av Dr M. Mazya och H. Keselman, fil.mag.

Innehåll

1. Funktionella symptom – vad är det?
2. Vad beror det på?
3. Hur vanligt är det?
4. Hur ställs diagnosen?
5. Vad kan vi göra?

Funktionella somatiska symptom

Ihållande / återkommande kroppsliga besvär

Adekvat utredning avslöjar inte förklarande strukturell patologi

Tre stora grupper

1. Smärta – rygg, huvud, extremiteter, buk, thorax, underliv
2. Störd funktion – motorik, sensorik, yrsel, elimination
3. Trötthet, utmattning

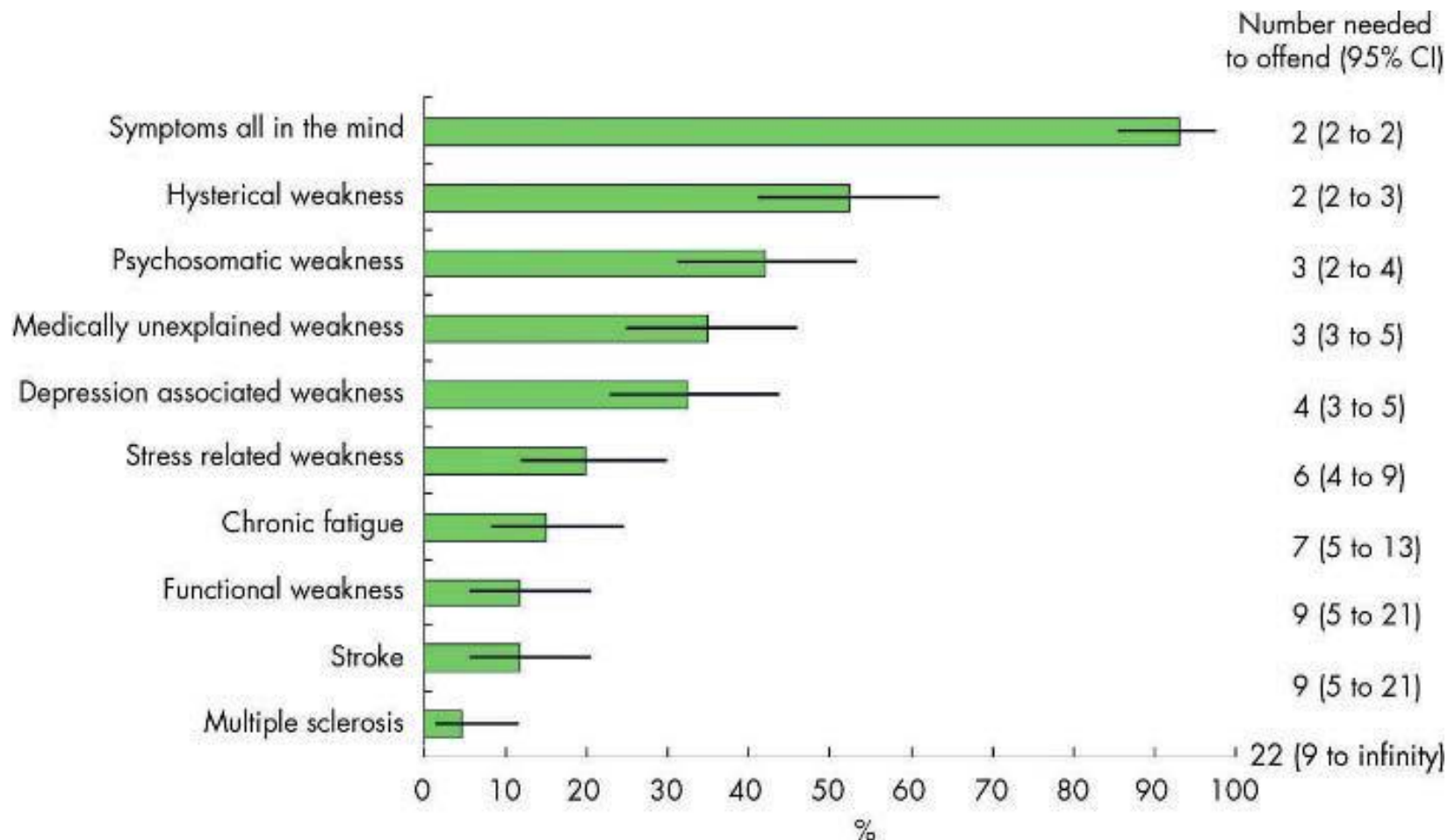

Kärt barn har många namn...

- Hysteriskt
- Psykogent
- Icke-organiskt
- Funktionellt
- Dissociativt
- Psykosomatiskt
- Stressrelaterat
- Medicinskt oförklarat

Men... *what's in a name?*

Paretiskt ben, blank utredning. Olika diagnosers "number needed to offend".
 Enkätstudie, Stone J et al, BMJ 2002.

Vilka symptom är neurologiska?

- Förlamning
- Känselstörning
- Gångrubbning
- Krampanfall
- Tremor
- Talrubbning
- Synrubbning
- Depersonalisation
- Derealisation
- Dissociativ stupor

Vilka symptom är neurologiska?

- Förlamning
- Känselstörning
- Gångrubbning
- Krampanfall
- Tremor
- Talrubbning
- Synrubbning
- Depersonalisation
- Derealisation
- Dissociativ stupor

Hur vanlig är funktionell neurologi?

- Skottland – 4 sjukhus, 36 neurologer
- 3781 nyremisser till neurologmottagning
- 5,5 %, dvs > 200 pat får F44-diagnos
- Ytterligare 4,5 % får ”icke-organisk” eller annan psykiatrisk diagnos

Stone et al, Brain 2009

Välkommen

Symptom

Orsaker

Psykiskt?

Fel diagnos?

Behandling

Kontakt

Berättelser

Broschyrer

Anamnes – första besöket

Anamnes – i början

- ”Dränera” symptomen. Ju fler – desto troligare funktionellt.
- Hur ser en vanlig dag ut? Hur länge till sängs?
Hur ofta går du ut?
- Rita en tidslinje med spt-intensitet, sätt ut livshändelser.
- Hur gick det med tidigare vårdkontakter?

Anamnes - mera

- Vad tror pat själv? Vad ska göras åt det? Hopp om bättring?
- Socialt? Kanske inte förklarar spt, men kan vara hinder till bättring.
- Liknande spt i familjen / nära kretsen?
- *Derealisation? Depersonalisation?*
- Gamla journaler från andra kliniker!

° Akut dissociation

- Derealisation – överklighetskänsla
- Depersonalisation – känsla av främmandeskap för sig själv, kroppen eller kroppsdelar. Utomkroppsliga upplevelser.
- Båda beskrivs ofta först som ”yrsel”.
- ”Jag var där, men ändå borta på något sätt”
- ”Allt kändes överkligt, som på TV”
- ”Kroppen kändes inte som min egen”

Akut dissociation

- Störd integrering av identitet, minne, medvetenhet om omgivningen och sig själv.
- Stör bort eller förhindrar outhärdligt smärtsamma tankar, minnen, upplevelser?
- Hållpunkter för även mindre omfattande dissociation - t.ex. mellan tankar / minnen och emotioner.
- Akuta dissociativa symptom är inte specifikt diagnostiska för funktionell genes hos somatiska besvär. Kan dock indikera bl.a. komorbid panikångest och ibland vara en nyckel till patientens förståelse för symptomen.

Traumatiska upplevelser

- Varför är patienter så sällan öppna med detta?
- Stor skuld- eller skamkomponent i sorgen?
- Kroppslig återupplevelse av övergreppen (flash back)?
- Automatisk reaktion på svåra minnens intrång i medvetandet?

- Barn 9-18 år med NEAD (LaFrance et al 2006)
- 32 % med sexuella övergrepp, 6 % fysisk misshandel
- 44 % med ”svåra stressorer i familjen”

Copingstrategier

- Fientlighet - sekundärt till övergrepp?
- Förnekelse, förträngning, undvikande istället för konfrontation, försök till resolution av problem.
- Distinkt skillnad i villighet att spekulera i mekanismer, utlösande faktorer kontra patienter med organisk epilepsi. Även studerat av professionella lingvister!

Psykiatrisk komorbiditet

- 25 % har en befintlig psykiatrisk diagnos när NEAD-diagnos ställs
- Depression och GAD vanligast
- Ju yngre – desto vanligare med paniksyndrom
- Klassisk PTSD
- Borderline personlighetsstörning
- Ätstörningar
- Somatoformt syndrom

Orsaker – biopsykosocial modell

<u>Faktorer</u>	Bio-	Psyko-	Sociala
Predisponerande	Strukturell sjukdom Fysiskt trauma Begåvningshandikapp	Personlighet Copingstrategier	Anhörigas sjukdoms- beteende i barndomen Tidigare livshändelser
Utlösande	Fysisk skada / smärta Fysiologisk händelse	Depression / ångest Panikattack Akut dissociation	Aktuella livshändelser Kultur / media
Vidmakthållande	Sensitisering Neuroendokrina ändringar (depression, hypervigilans)	Oro över orsak Undvikande av spt- provokation	Inte känna sig trodd Stigma av oklar diagnos Förlust av jobb, autonomi In absurdum-utredning

Välkommen

Symptom

Orsaker

Psykiskt?

Fel diagnos?

Behandling

Kontakt

Berättelser

Broschyer

Klinisk undersökning

Krampanfall – funktionellt?

- Sprättbåge (arc-en-ciel)
- Höftstötter
- Ögonknip
- Lemmar som rör sig asynkront
- Huvudskakning från sida till sida
- Vokalisering under ”tonisk-klonisk” fas
- Gråt under anfall
- Livligt motoriskt status EP utan påverkan på andning, autonoma funktioner

Krampanfall – funktionellt?

- Kan framkallas med suggestion / placeboinjektion (koksalt)
- Anfallsmönstret kan påverkas av observatör
- Situationsberoende
- Snabb återhämtning trots intensivt anfall som engagerar hela kroppen
- Ytterst sällsynt att man slår sig allvarligt
- Multipla somatiska symptom utan diagnos

Krampanfall – funktionellt?

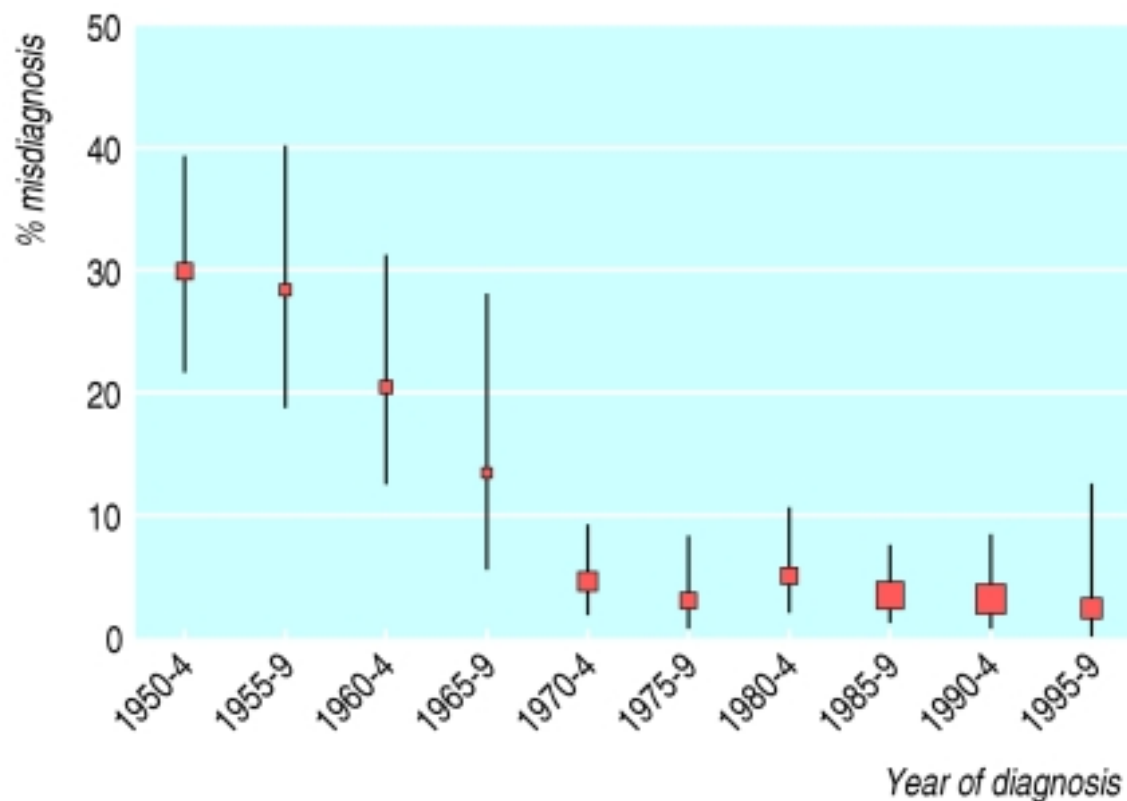
- Inget av ovanstående är i sig diagnostiskt
- Video-EEG på NL-klin ställer diagnosen
- Filmdags

Hur ofta tar man fel?

Metaanalys av Stone et al i BMJ, 2005. Inkluderar 27 studier av funktionell motorik och sensorik samt ickepileptiska anfall.

Andel F44-diagnoser ändrade till organiska efter 5 års uppföljning.

Stone et al, BMJ 2005

Välkommen

Symptom

Orsaker

Psyiskt?

Fel diagnos?

Behandling

Kontakt

Berättelser

Broschyer

Behandling

Behandla utifrån problemens svårighetsgrad

- Okomplicerat: lätta symptom, ingen psykiatrisk komorbiditet, viss förståelse och acceptans hos pat
- Mer komplicerat: svårare symptom, emotionell valör som försvårar, viss psyk-komorbiditet, motverkande sociala faktorer
- Än värre: multipla symptom, svår psykiatrisk komorbiditet, missbruk, totalt förnekande av psykologisk komponent

Behandling – Steg I

- Att hjälpa patienten att känna sig trodd
- Att hjälpa patienten att förstå utredningen
- Att hjälpa patienten att förstå sitt tillstånd – inte bara utifrån negativa utredningsfynd
- Få med och informera anhöriga!
- Undvika iatrogen skada

Behandling – Steg 2

- Remiss till ÖV-psykiatri för bedömning och behandling av svårare komorbiditet, psykoterapi
- Antidepressiva läkemedel
- Noggrann genomgång av den biopsykosociala modellen, få med pats föreställningar om kroppslig sjukdom
- I vissa fall – schemalagda återbesök med initialt tätare, sedan glesare intervall - ökar förutsägbarheten

Evidens för behandling – RCTer finns

- SSRI: måttlig, men befintlig behandlingseffekt.
- KBT: måttlig behandlingseffekt
- Interpersonell psykodynamisk terapi: måttlig behandlingseffekt

- Mer läsning i t.ex.
- LaFrance et al, Neurology 2010, RCT, SSRI för anfall
- Goldstein et al, Neurology 2010, RCT, KBT för anfall
- Sattel et al, BJPsych 2011, RCT, korttids-PDT för somatoformt syndrom

Prognos?

- Efter förmedlad NEAD-diagnos:
  - 25 - 40 % helt anfallsfria
  - Ca 40-50 % får färre anfall
  - Resterande med kroniska besvär, samma eller högre anfallsfrekvens.
- 60 % upplever fortfarande en dålig förståelse av diagnosen – särskilt utlösande faktorer!

www.funktionellasymptom.se

Gratis svensk portal, info kring
funktionella neurologiska symptom

För patienter, anhöriga, vården

>68 000 besök på 2 år

Separata avsnitt om olika symptom

Svaghet / Förlamning

Skakning / ofrivilliga rörelser

Krampanfall / frånvaroattacker

Spasm / kramp

Känslstörning

Gångrubbing

Minne / koncentration

Svårigheter att hitta ord

Dissociation

Sluddrigt tal

Synrubbing

Sväljsvårigheter

Hälsångest

Andra symptom

Hur ställs diagnosen?

- Går igenom hur funktionell diagnos ställs:
  - anamnes
  - konkreta fynd i status
  - deras betydelse för diagnosen
- Förklarar hur man utreder för att utesluta organisk orsak
- Ger liknelser till klinisk diagnostik av andra tillstånd där objektiva metoder ej är nödvändiga för diagnos

Orsaker – allmänt resonemang

- Inget i kroppen har gått sönder
- Störning i hur hjärnan uppfattar och hanterar signaler till och från kroppen
- Parallell mellan dissociativa kramper / anfall och hjärnan under hypnos / trans
- Hårdvaran intakt – mjukvaran är problemet

Orsaker – fördjupat resonemang

- Riktat fokus från ett kroppsligt perspektiv till psykologiska och sociala faktorer
- Avstigmatiserar och ökar förståelse för symptomens uppkomst och dynamik
- Försöker minska avståndet i patientens förståelse mellan ”ett tillstånd i hjärnan” och ”ett tillstånd i psyket”

Ytterligare resurser

- Patienters egna berättelser (engelska)
- Broschyrer för specifika tillstånd (engelska)
- Tre översiktsartiklar från Practical Neurology
- Länkar till ytterligare läsning och självhjälp på WWW
- Kan skicka in sin egen historia, kommentera portalen

Frågor?

Hjärnkorall, Röda Havet, Eilat 2011

michael.mazya@karolinska.se
www.funktionellasymptom.se

Tack!